

Власенко О.М. Проблема екологічного виховання школярів – основна складова навчально-виховної роботи // Проблеми формування екологічної свідомості особистості /За ред. О.А.Дубасенюк, О.Є.Антонової: Зб. наук. праць. – Житомир: Житомирський держ. пед. ун-т, 2003. – С. 25-28.

*Власенко О.М.
аспірантка кафедри педагогіки,
Житомирський державний педагогічний
університет імені Івана Франка*

Проблема екологічного виховання школярів – основна складова навчально-виховної роботи

Екологічна освіта і виховання у педагогіці розглядається як самостійний елемент загальної освіти, пов'язаний з оволодінням учнями науковими основами взаємодії природи і суспільства та формування відповідного відношення до природи, навколишнього середовища. По суті, ставлення школяра до природи свідчить про рівень його культури, його позицію як громадянина своєї Батьківщини, оскільки екологічне виховання є одним із елементів духовно-морального виховання.

Метою соціоекологічного виховання є формування системи наукових знань, вмінь і переконань, які забезпечують формування громадянської відповідальності школярів за стан навколишнього середовища.

Зміст соціоекологічної освіти і виховання передбачає: засвоєння знань про природу, її цілісність і єдність з суспільством; обґрунтування практичних заходів, пов'язаних з впливом на неї; розуміння цінності природи для людини і суспільства; оволодіння нормами правильної поведінки в природному середовищі; розвиток потреби у спілкуванні з природою; активізацію діяльності щодо поліпшення природного навколишнього середовища.

Для реалізації мети і завдань соціоекологічного виховання та навчання важливо враховувати певні принципові положення: єдність інтелектуального та емоційного сприйняття природного середовища і практичної діяльності людини щодо її поліпшення; систематичність та неперервність; міжгалузевість; взаємозв'язок глобального національного та краєзнавчого підходу до екологічних проблем.

Формування дбайливого ставлення школяра до природи здійснюється і в процесі трудового, морального, естетичного, патріотичного, фізичного виховання.

Педагогічну цінність формування гуманних почуттів у дитини засобами природи підкреслювали великі педагоги Ж-Ж. Руссо, Г. Песталоцці, Ф. Дістерверг та ін.

А.Гумбольдт та Ж-Ж. Руссо відмічали необхідність виховання у дітей "чуття природи" як відчуття її благодатного впливу на людину.

Я.А.Коменський підкреслював у "Великій дидактиці" важливу роль натуральних об'єктів у засвоєнні учнями природних понять. Він радив починати навчання із загальних спостережень над об'єктами, що "добре впливають на почуття та уяву", маючи на увазі природне оточення людини.

Видатний педагог К.Д. Ушинський вважав недоліком у виховному процесі неувагу до впливу природи на формування особистості, закликав розширити спілкування учнів з природою.

К.Д.Ушинський в книзі " Дитячий світ" основним своїм завданням вважав надання учням початкових класів елементарних знань про природу, географію. Викладаючи матеріал з природознавства, він групував його так, щоб школярі систематично засвоювали єдність будови тваринного і рослинного світу та природи, що його оточує.

А.С.Макаренко створив на практиці і теоретично осмислив методику екологічного виховання. Спираючись на високі і благородні принципи людського виховання, видатний педагог дійшов висновку: природа - це не якесь символічне багатство - це, перш за все, праця десятків і сотень поколінь, що поливали потом рідну землю і передали її своїм нащадкам. Діти повинні зрозуміти, що природа - це і матеріальне багатство. Якщо з якоїсь причини вона збідніє, збідніємо і ми.

Багато слушних порад стосовно екологічного виховання дав В.О.Сухомлинський. У системі роботи педагога передусім видно прагнення і вміння реалізувати взаємодію з природою у навчально-виховному процесі. Він наводив переконливі докази та варті уваги пропозиції щодо використання природи з метою розумового, морального та естетичного виховання, оцінюючи оточуюче середовище як "постійне джерело знань". В цьому велика мудрість педагога. В.О.Сухомлинський неодноразово підкреслював, якщо людина в дитинстві переживає почуття захоплення рідною природою, якщо, затамувавши подих, вона слухає розповідь вчителя про її красу, то в цей час пробуджується пульс живої думки дитини.

У психологічній літературі обґрунтовані загальні положення щодо сприймання і засвоєння учнями екологічних знань, екологічного виховання дітей певного віку. Психологи (Н.О.Менчинська, В.О.Крутецький та ін.) відзначають, що на різних етапах свого життя школярі по-різному усвідомлюють і сприймають навколишнє середовище. Діти за своєю природою (від народження) люблять тварин, рослини. Цю вроджену ознаку слід враховувати у подальшому навчанні і вихованні.

Так, на думку психолога А.П.Сидельникова, головною умовою успішного формування в учнів соціоекологічної культури є вміле поєднання навчального матеріалу екологічного змісту із практичною діяльністю школярів у природному середовищі.

Останнім часом великого значення в організації соціоекологічної роботи в школі набувають праці Ю.Руденка, М.Стельмаховича, В.Скуратівського, в яких розглядаються питання теорії і практики соціоекологічного виховання

школярів засобами етнопедагогіки, з використанням елементів народознавства.

Включення народознавства у навчально-виховний процес школи не тільки сприяє засвоєнню учнями знань про Батьківщину, свій народ, його культуру, виробленню умінь і навичок використовувати їх на практиці, оволодінню рідною мовою, співробітництву вчителів та учнів у виборі форм і видів діяльності, організації активно-творчої роботи школярів у позаурочний час, а й впливає на їхню екологічну культуру.

Таким чином, звертаючи постійну увагу на змістовну організацію і проведення екологічної роботи у школі, оновлюючи зміст, форми і методи екологічного виховання, ми виконуємо складне і відповідальне завдання - виховуємо високоморальне, національне свідоме підростаюче покоління, патріотів своєї Батьківщини, спадкоємців та продовжувачів національних традицій, збирачів народних скарбів та захисників навколишнього середовища.